

OPINII

CZU 343.2

UNII INDICATORI DE MĂSURARE A ROADELOR MUNCII DE AVOCAT ÎN DOMENIUL PENAL

Octavian BEJAN,

doctor în drept, criminolog,

Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată
din Republica Moldova

Deși avocatul participă în chip însemnat la înfăptuirea justiției, nu găsim cercetări științifice care privesc măsurarea roadelor acestei munci. Pentru a umple acest gol, am înfăptuit o cercetare științifică, cu ajutorul metodei observării, metodei analizei de conținut și a metodei construcției abstracte. Ca urmare a cercetării științifice făcute, am descoperit că munca avocatului poate să fie măsurată ca orice altă muncă. Ea poate să fie măsurată atât sub latura cîttimească, cît și sub latura buneții. Măsurarea muncii de avocat este de folos la adevărarea și la îmbunătățirea acesteia. Munca făcută de avocat poate să fie măsurată după participanții la proces, adică apărarea pătimitului (și a părții vătămate), apărarea făptuitorului (bănuț, învinut și inculpat), partea civilă și partea civilmente responsabilă. Unii indicatori sînt generali, cuprinzîndu-i pe toți participanții numiți. După părerea noastră, munca de avocat are o mare însemnătate pentru prevenirea criminalității, deopotrivă pe cale represivă și nerepresivă.

Problema. Orice meserie sau muncă cere o măsurare a celor făcute. Această măsurare are două sarcini: a) adevărarea muncii și b)

îmbunătățirea muncii. Deopotrivă cel care face și cel în folosul căruia se face au nevoie de o adevărare că s-a făcut ceea ce trebuia să se facă și că ceea ce s-a făcut a fost făcut așa cum trebuia să se facă. Măsurarea aduce, sub această latură, o adevărare a încheierii muncii. Cel care face știe, datorită acestei măsurări, că și-a îndeplinit sarcina și că poate acum să treacă la îndeplinirea unei alte sarcini. Întrucît cunoașterea omului este mărginită și din pricina schimbării neîncetate a împrejurărilor de viață și de muncă, meseriașul tinde neîncetat spre o desăvîrșire a muncii sale. Măsurarea roadelor muncii este o călăuză prețioasă pentru această desăvîrșire. Datorită ei, meseriașul vede cît de bine îi iese ceea ce el face și știe, astfel, că trebuie să caute o altă cale de îndeplinire a îndatoririlor sale, atunci cînd roadele muncii sînt mici, sau să urmeze aceeași cale, atunci cînd roadele muncii sînt mari.

Actualitatea temei de cercetare. Are nevoie de o măsură și munca de prevenire a criminalității și, mai îngust, cea de cîrcio-gar (avocat), ca participant la această muncă obștească. Sarcinile deosebite care sînt puse în seama avocatului cer măsuri deosebite a celor înfăptuite. În ceea ce privește prevenirea re-

* Articolul este publicat în regia autorului.

presivă, se cere să spunem că unii lucrători ai organelor de drept sînt puși pe folosirea precumpănitoare a pedepsei, scăpînd din vedere faptul că au îndatorirea să nu o folosească acolo unde săvîrșirea crimelor poate să fie prevenită altfel. Cu alte cuvinte, prevenirea nerepresivă rămîne întîistătătoare chiar și atunci cînd a fost săvîrșită o crimă, în măsura în care este cu putință, bineînțeles.

Scopul și sarcinile cercetării. Ținta cercetării noastre științifice a fost descoperirea unor indicatori de măsurare a muncii îndeplinite de avocat (cîrciogar) în domeniul penal. Pentru a atinge această țintă, a fost gîndită îndeplinirea următoarelor *sarcini*: a) a desface munca de avocat în părțile ei alcătuitoare și b) a căuta indicatori de măsurare a lucrului făcut de avocat sub fiecare latură desprinsă.

Metodele aplicate și materialele folosite. În timpul îndeplinirii cercetării științifice, ale cărei descoperiri sînt împărtășite lumii științifice în lucrarea de față, am folosit metoda observării, aplicată prin tehnica observării (munca de avocat), metoda analizei de conținut (codul de procedură penală, codul penal și codul execuțional; legea cu privire la avocatură și statutul profesiei de avocat, în vigoare în timpul cercetării științifice îndeplinite; acte procesuale), metoda construcției abstracte (desprinderea indicatorilor, tîlmăcirea normelor de drept).

Rezultatele obținute și dezbateri. Pentru a măsura bine munca avocatului, este nevoie să deosebim părțile alcătuitoare ale procesului penal, și anume: a) latura procesuală, b) latura penală, c) latura criminalistică și d) latura criminologică. Aceste laturi nu sînt despărțite. Ele se întrepătrund adînc și des.

Socotim că găsirea întregului este la îndemîna tuturor, așa că vom vorbi numai despre părțile (pondere, proporție...).

Sub latura cîtimească (cantitativă), indicator (măsură) este **numărul sarcinilor îndeplinite** de avocat. Vedem aici două puțințe: a) numărarea pricinilor la care a lucrat avocatul și b) numărarea acțiunilor pe care le-a întreprins, adică la cîte ședințe de judecată a participat, cîte cereri a întocmit, la cîte audieri sau percheziții a participat, cîte apeluri sau recur-

suri a făcut ș.a.m.d.

Bunețea (calitatea) muncii îndeplinite de avocat poate să fie măsurată cu ajutorul unui șir de indicatori (măsuri).

Se cere o măsurare după participanții la procesul penal a roadelor muncii de avocat.

A. *Apărarea pătimitului (și a părții vătămăte).* Cei mai însemnați indicatori sînt, după părerea noastră, **părtimea pricinilor penale care s-au sfîrșit cu tragere la răspundere sau cu osîndire a făptuitorului și părtimea pricinilor penale care s-au sfîrșit cu o împăcare a părților.** Putem să privim mai adînc lucrurile și să numărăm numai pricinile în care tragerea la răspundere sau osîndirea s-a datorat avocatului (de pildă, acesta a găsit dovezi hotărîtoare). Pot să fie înlăturate și pricinile în care împăcarea a fost făcută în dauna pătimitului.

Un alt indicator este **părtimea pricinilor în care a fost înăspriată răspunderea sau pedeapsa.** Vorbim despre o înăsprire față de ceea ce a cerut procurorul și făptuitorul. Cineva ar putea să spună că spusele noastre se bat cap în cap. Noi plecăm, ceea ce este firesc, de la presupunerea că judecata va lua o hotărîre dreaptă. Dacă judecata a dat dreptate avocatului, atunci răspunderea și pedeapsa nu este nici mai mică și nici mai mare decît cea care previne săvîrșirea unor noi crime, fără a chinui omul și a cheltui banii obștii, amîndouă lipsite de folos. În această privință, în Codul de procedură penală este prevăzut, în alin. (2) al art. 1 „Noțiunea și scopul procesului penal”, că „Procesul penal are ca scop protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvîrșite, astfel ca orice persoană care a săvîrșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată” (îngroșările au fost făcute de noi).

Pentru o parte însemnată din pătimiți, au însemnătate măsurile preventive care se iau față de făptuitor. Bunăoară, pătimitul se simte mai apărat, atunci cînd făptașul este pus în stare de arest. Este îndreptățit astfel și următorul

indicator: **părtimea pricinilor penale în care au fost luate măsuri preventive față de făptuitor** (bănuț, învinut sau inculpat). Avocatul are datoria să ceară luarea unor asemenea măsuri organelor de drept, atunci cînd el sau partea vătămă vede o asemenea nevoie și să le susțină cu dovezi.

B. Apărarea făptuitorului (bănuț, învinut sau inculpat). De căpătii sînt următorii indicatori: **părtimea pricinilor în care făptuitorul a fost găsit nevinovat și părtimea pricinilor penale** în care pătimitul s-a împăcat cu făptuitorul. Putem să adîncim această măsurătoare, lăsînd numai pricinile în care nevinovăția făptuitorului a fost dovedită de către avocat (dovezi găsite sau respinse). Punem aici și pricinile în care avocatul a găsit și a dovedit greșeli sau încălcări esențiale ale organelor de drept, care au dus la scoaterea de sub urmărire penală sau achitarea făptuitorului. O veche dezbatere privește îndreptățirea avocatului de a scoate basma curată făptuitorul vinovat de săvîrșirea crimei. Cu cît este mai sărac sau mai hapsîn avocatul, cu atît este mai puternică rîvna lui de a îndestula poftele celui pe care îl apără și care îl plătește în capitalism. Într-o orînduire comunistă, asemenea tendințe sînt mult mai slabe. Este adevărat că orice înfrîngere a organelor de drept le silește să-și dezvolte practicile, adică metodele și mijloacele. Plata cu viața, sănătatea sau mîndria unui om este, neîndoios, prea mare, dar ea se întîmplă mai des fără mîna avocatului.

O mare însemnătate o are și un alt indicator. Vorbim despre **părtimea pricinilor penale în care făptuitorul presupus a fost scos din izolator**. Omul își prețuiește foarte mult slobozenia, chiar dacă își dă în cea mai mare măsură seama despre acest fapt abia după ce o pierde. Mai mult decît atît, după cum arată cercetările noastre științifice, ale căror descoperiri urmează să fie publicate, a fi slobod este, pentru neamul nostru, mai presus de orice. Această nevoie sufletească dăinuie de mii de ani și s-a răsfrînt asupra felului în care a fost rînduită întreaga obște, sub toate laturile ei, adică economică, politică, ostășească... Adăugător, pot să fie prevăzuți indicatori care privesc **părtimea pricinilor penale** în care a fost retrase

sau ușurate măsurile preventive luate față de făptuitor. Astfel, măsurile preventive restrîng slobozenia făptuitorului sau îi aduc niște bătăi de cap adăugătoare.

La aceștia, trebuie să fie adăugat următorul indicator (măsură): **părtimea pricinilor penale în care a fost micșorată răspunderea sau pedeapsa**. Înlocuirea pedepsei, ca și fiecare an scăzut din ceea ce a înaintat procurorul este o ușurare mare pentru făptuitor. Putem să vorbim chiar despre o mare izbîndă, atunci cînd această micșorare nu împiedică sau chiar ajută la prevenirea unor purtări criminale din partea făptuitorului. Pe de-asupra, făptuitorul este lipsit de chinuri, iar obștea — de cheltuieli fără folos.

C. Apărarea părții civile. Întîistătător este următorul indicator (măsură): **părtimea pricinilor penale** în care dezdăunarea cerută a fost încuviințată. Putem să restrîngem această măsură pînă la pricinile în care avocatul a ajutat la hotărnicirea daunei cu socoteli și dovezi. Nu este lipsit de însemnătate nici indicatorul care presupune **părtimea pricinilor penale în care a fost recunoscută o daună mai mare decît cea stabilită la început**. Nu întotdeauna pătimitul își dă seama sau poate să dovedească mărimea daunei care i-a fost pricinuită prin crimă în cele dintîi mărturisiri. Avocatul poate să o ajute în această privință, astfel încît partea vătămă să nu rămînă cu părerea că nu i s-a făcut dreptate.

Împăcarea poate să aducă o dezdăunare deplină sau mulțumitoare a pătimitului. De aceea, este binevenit și un așa indicator: **părtimea pricinilor penale în care partea civilă s-a împăcat cu partea civilmente responsabilă**.

D. Apărarea părții civilmente responsabile. De căpătii este acest indicator (măsură): **părtimea pricinilor penale în care dauna recunoscută a fost încuviințată**. Și de această dată măsura poate să fie mărginită la pricinile în care avocatul a ajutat cu socoteli sau dovezi. Chiar dacă făptuitorul este parte civilmente responsabilă trebuie să se facă dreptate, adică el nu trebuie să plătească mai mult decît se întinde vinovăția lui. Vom adăuga, deci, următorul indicator: **părtimea pricinilor penale în care a fost micșorată dauna pusă în seama**

părții civilmente responsabile.

Este de spus că noi privim închipuit pricinile, adică punem aici și lămuririle juridice pe care le-a dat avocatul, chiar dacă participarea acestuia s-a oprit aici sau s-a mărginit la atât.

Unii indicatori sînt generali. Ei privesc toate pricinile în care participă avocatul, oricare este partea pe care acesta o apără.

Un indicator este **părtimea pricinilor penale în care au fost învederate și recunoscute încălcări săvîrșite de către organele de drept**. Avem în vedere orice fel de încălcare, de la neînceperea urmăririi penale pînă la lăsarea fără urmare a cererii de înmînare a unei copii de pe un act procesual. Este de spus că aceasta este o sarcină întîistătătoare a avocatului. Bunăoară, în art. 67 „Drepturile și obligațiile apărătorului” al Codului de procedură penală este prevăzut, ca să ne oprim numai la prevederile generale, că apărătorul are dreptul „să atenționeze persoana care efectuează acțiunea procesuală asupra încălcărilor legii comise de ea” (pct. 3 al alin. (1)), „să depună plîngerii împotriva acțiunilor și hotărîrilor organului de urmărire penală” (pct. 14 al alin. (1)).

Alt indicator este **părtimea pricinilor penale** în care avocatul a cerut și a căpătat schimbarea practicii de talmăcire sau a însăși prevederii. Într-un fel, acest indicator (măsură) are o mare însemnătate, căci această înfăptuire a avocatului poate să schimbe în bine viața a mii de oameni. Deși viața unui om slobod poate să cîntărească mai mult decît micile ușurări din viața a mii de oameni.

Un indicator (măsură) este și **părtimea pricinilor penale** în care au fost întreprinse măsuri de înlăturare a factorilor crimei. Îndatorirea de a învedera pricina și împrejurările faptelor criminale cade în sarcina organului de urmărire penală. Uneori însă poate și avocatul să își îndrepte privirea spre aceștia. Se întîmplă atunci cînd acești factori sînt strîns legați de făptuitor prin loc, îndatoriri sau altceva. Astfel, avocatul poate să îndreptățească purtarea făptuitorului și o pedeapsă mai blîndă prin înlăturarea factorilor care și-au spus cuvîntul în săvîrșirea crimei. Pentru aceasta, avocatul trebuie să scoată la iveală factorii purtării cri-

minale și să-i înștiințeze pe cei care au împuternicirea de a înlătura acești factori sau să ceară organului de urmărire penală să-i sesizeze în această privință. Bunăoară, avocatul poată să arate organului de urmărire penală că delapidările făcute de bănuît ori învinuit s-au datorat, în parte, plății întîrziate și micșorate a simbriei de către întreprinderea particulară dăunată și chiar să ceară înștiințarea cîrmuirii despre îndatoririle legale ale acesteia. O altă pildă este despărțirea bănuîtului sau învinuitului de soția sa și, deci, lipsa primejdiei unor noi purtări violente între aceștia, fapte care alcătuiesc obiectul procesului penal.

Putem să măsurăm și **părtimea pricinilor penale cîștigate la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului**, dat fiind faptul că pătimitul primește o dezdăunare mult mai mare.

Dacă privim dintr-un anumit punct de vedere lucrurile, atunci putem să spunem că toate aceste măsuri sînt o oglindire a sarcinilor și țintelor pe care le are un avocat (cîrciogar).

Vedem, din acestea, că munca avocatului are o mare însemnătate pentru prevenirea criminalității și trebuie să fie privită ca atare. Este vorba îndeosebi despre descoperirea unor crime, întărirea încrederii în justiție, alegerea răspunderii și pedepsei, lipsirea făptuitorului de cîștigul criminal, înlăturarea unor factori ai criminalității, precum și îmbunătățirea legilor.

În încheiere, vom spune că aceste măsuri îl vor ajuta pe avocat să își mărească măiestria și să se încredințeze că și-a făcut bine datoria.

Concluzii. Munca avocatului poate să fie măsurată ca orice altă muncă. Ea poate să fie măsurată atît sub latura cîtimească, cît și sub latura buneții. Măsurarea muncii de avocat este de folos la adevărarea și la îmbunătățirea acesteia. Munca făcută de avocat poate să fie măsurată după participanții la proces, adică apărarea pătimitului (și a părții vătămăte), apărarea făptuitorului (bănuît, învinuit și inculpat), partea civilă și partea civilmente responsabilă. Unii indicatori sînt generali, cuprinzîndu-i pe toți participanții numiți. Munca de avocat are o mare însemnătate pentru prevenirea criminalității, deopotrivă pe cale represivă și nerepresivă.